Chimeras & other animals. The cultural imagination and conceptualization of human and non-human animals

Marieke Winkler and Marieke Borren

9 juli 2025

– Voor Nederlands, zie onder –

The climate and biodiversity crises have increasingly made their way into the arts over the past decade. Following their introduction in literary fiction, film, and the visual arts, these crises have now quite literally found a stage in the performing arts. The extinction of species (including our own) caused by human actions, along with the disruption of the relationship between humans and non-human animals, is the subject of two productions that hit theatres last season: the dance trilogy *Figures in Extinction* by Nederlands Danstheater / Complicité [1] and *A Beauteous Evening, Calm and Free* by theatre company De Warme Winkel. [2] In both performances, the list of endangered and extinct species is given artistic shape through hybridisations of human actors with non-human animals.

Against a background of projected name lists and a soundtrack featuring a voice-over reciting excerpts from John Berger's famous essay 'Why Look at Animals?' (1977), dancers enact a hysterical performance by a climate denialist, animal motion (such as a school of fish, a herd of moose), the skeletal form of a cheetah, and the flow of rippling water—without literal imitation. [3] The effect, as one reviewer wrote, is that "[i]n conjuring lost animals through human bodies, the work generates exactly the state of empathy its soundtrack pleads for." [4]

While art and literature should not be reduced to a kind of mere "empathy machines", the visual arts and performing arts, film, poetry, and literary fiction can indeed play a special and meaningful role in fostering the ability, among humans, to empathise with individuals or groups of different species. The artistic imagination in particular can make something present that is absent, thus helping to imagine "what it is like" to be something or someone else. [5] Empathy can lead to a sense of being part of a more encompassing whole of animate beings (and perhaps even inanimate nature). According to literary scholar Rita Felski, this is precisely where the importance of aesthetic experience lies. In *Uses of literature*, she writes: "Aesthetic experience crystallises an awareness of forming part of a broader community." [6] As dancing human bodies in *Figures in Extinction* depict non-human bodies, they make unfamiliar life forms accessible to the human spectators, without completely robbing them of their strangeness.

This allows artistic imagination to counter the dominant conception of consciousness, which assumes that one's subjective experience is inaccessible to others—as if there are partitions between consciousnesses, whether human or non-human. Moreover, this Cartesian view presumes a sharp separation between body and mind, treating them as two irreducible substances. Inspired by the groundbreaking novella *The lives of animals* (1999) by South African writer and literary scholar, Nobel Prize winner J.M. Coetzee, however, philosopher and literary scholar Tirza Brüggemann shows that poets possess an arsenal of tools and techniques to break down these partitions and bridge gaps - or rather, that animal poems show that there are no such things as partitions and gaps (between humans and non-human animals, or among humans themselves) that need bridging in the first place. [7] Animal poems may invite readers to open up to other species, without reducing them entirely to the same and the familiar. In other words, with their specific techniques, poets can do justice to the strangeness and otherness (the "alterity") of other species. Such a "zoopoetics" shows animals *as animals* and thus escapes the trap of anthropomorphism (from ἄνθρωπος, man): attributing human characteristics to non-human animals.

Cultural expressions are indispensable as mediators of empathy and of imagining the cohabitation of various human and non-human animal species. In the case of poetry *language* is called upon, yet productions such as *Figures in Extinction* and *A Beauteous Evening* reveal that the – dancing, moving – *body* may well be another rich medium of imagination and empathy. In the latter play, actors Vincent Rietveld and Princess Isatu Hassan Bangura solemnly and repetitively recite the names of extinct and endangered mammals, amphibians, reptiles, birds, and insects. Their recitation is punctuated by a deliberately ludicrous bird dance, a light and sound show, and a costume party featuring a human-deer and a human-zebra, lamenting the loss of these species. The title of the play refers to an 1802 sonnet by the pre-eminent Romantic English poet, William Wordsworth. Wordsworth's paean to the beauty, multiplicity, and immortality of nature here turns into a lament over its decline.

A Beauteous Evening, Calm and Free

Figures in Extinction [1]: The List

Both performances represent mourning over mass extinction with humans as perpetrators as well as victims. Through creatures that cannot be traced to humans or animals alone, they show the consequences of the unequal and violent relationship of human to non-human animals. In doing so, they urgently give shape to the more-than-human and to multi- and interspecies coexistence by retrieving ancient mythological figures and motifs. First, there is the *chimera*, a hybrid creature composed of several species of animals. In addition, Greek and Roman mythology featured many examples of *metamorphosis*, of humans into gods, animals and even plants and trees—and back again, as famously collected in Ovid's *Metamorphoses* (8 AD).

The contributions in this dossier explore cultural imaginaries that question the place of humans as animals among other animals, particularly through the lenses of hybridization (as represented by the chimera) and of interspecies metamorphosis. The contributions cover various humanities disciplines and thus explore a diverse set of artistic products and disciplines: film (Wouter Capitain), early modern theological and legal writings (Androniki Dialeti), philosophical texts

(Merlijn Verduin), media representations (Lucas Rinzema & Alice Dekker), visual art (Verduin), literary prose (Marjolein van Herten & Pieter-Merel Brouwer), and poetry (Zoltan Bagdal, Barbara Fraipont & Stéphanie Vanasten). There is original visual work by Rinzema and Dekker, and by Marieke Winkler, and poems written for this issue by Leo van Zanen.

Three, partially overlapping, thematic lines run through the various contributions, starting with the topic of the chimera. Some of the contributions show how the chimera evokes—and frequently conjures—anxieties about the supposedly exceptional status of humans. Blurred boundaries between humans and non-human beings are examined in Androniki Dialeti's contribution using early modern portrayals of the devil. In theological and legal texts of this era, the devil appears not so much as an evil spirit, but as an ever-transforming hybrid of human and animal bodies. Well before Darwin, hybridisation, metamorphosis and inter-species intercourse—in particular sex between witches and the devil—cast doubt on human exceptionalism: the belief that humans are distinctive or even superior to their surrounding natural habitat, including the other creatures inhabiting it. The fears raised by this doubt, Dialeti suggests, were used to justify the widespread persecution of witches. In their article, Marjolein van Herten and Pieter-Merel Brouwer also point out the discomfort and fears provoked by human-animal hybrids. Using so-called monster theory, they analyse the figure of the “rens” (the human-rat chimera in Dutch), in 20th- and 21st-century literary fiction. (Anyway, not coincidentally, this file is teeming with monsters). Wouter Capitain shows the ambivalent representation of humans in *You, The Musical Animal*, the 1955 educational Disney animated film. True to Darwin, the singing anthropomorphic cricket Jiminy, the film's protagonist, places humans among animals. At the same time, however, he tries to save human exceptionalism. In Western culture, since Aristotle, man has been predominantly defined as ζῷον λόγον ἔχων, *animal rationale* (or, in Kant’s terms, *animal rationabilis*), with the supposed extraordinary status of humans grounded in reason (or at least in their aptitude for reasonableness) and in language (*logos*). After the Renaissance, musicality has been added.

The second line through this issue deals with media and literary representations of the unequal power relationship between human and non-human animals, in the context of the zoo (Fraipont & Vanasten), of bestiaria (encyclopaedias of fabulous beasts and fantasy creatures; Bagdal) and industrial pig farms Rinzema & Dekker). To this end, Fraipont and Vanasten analyse the long poem *Zoo mensch, zoo dier* (2005) written by Ramsey Nasr as city poet of Antwerp; Bagdal the poetry collection *Fűketrec (Bestiárium)* (2004) by Hungarian poet and performance artist Katalin Ladik, and Rinzema and Dekker promotional campaigns by the pig industry itself and activist videos.

Above, we briefly mentioned the fear of the loss of the special human status, and, more recently, the mourning over irreversible biodiversity loss, mass extinction, and climate catastrophe. These recur in the third line throughout this special issue, the critique of anthropocentrism. In his contribution on eco-grief, Merlijn Verduin focuses not so much on the relationship between human and non-human animals, but on the relationship of humans to their environment, including ecosystems, landscapes, glaciers and rivers. Verduin challenges the assumption that mourning can only meaningfully apply to the death of another human individual and that humans live *alongside* nature, rather than *in* and *with* it. Visual artists, he shows, are ideally placed to challenge this anthropocentrism.

The three strands identified here overlap. A frequently cited theorist is the American feminist philosopher of science and primatologist, Donna Haraway (1944-). This is no surprise: since the publication of her famous *A Cyborg Manifesto* (1985), Haraway has engaged with the conceptualization of impure and ambiguous entities in an exemplary fashion. For her, such entities, whether cyborgs, robots and androids, monsters, lab mice, primates, domesticated animals and mythical creatures like coyotes and giant spiders, show that the distinction between the natural and the cultural, the material and the symbolic, humans and non-human animals is porous, to say the least. Far from expressing nostalgia for lost innocence, for purity and for a time when distinctions supposedly were still clear, Haraway utilizes these figurations to evoke multispecies and interspecies cohabitation in our time. [8]

Besides this inspiration, the contributions are connected through shared normative stakes: each in their own way, the presented analyses challenge unequal power relations between human and non-human animals, and human exceptionalism. Considering the numerous crises facing the world, hierarchical and anthropocentric views on the human-animal nexus seem deeply flawed. While some contributions are more activist than others, all authors call for alternative ecocentric imaginations and conceptualisations. How can new cultural imaginations generate enabling conditions for other views of human and non-human animal coexistence? Additionally, it is striking that several articles (Fraipont & Vanasten, Verduin, and Capitain) link the oppression of non-human animals to that of non-Western people. Indeed, the fairly recent field of critical animal studies is closely connected to earlier institutionalized post- and decolonial studies. For instance, Wouter Capitain argues that the view of music as [schrappen: uniquely human has historically been shaped by Eurocentric understandings of both music and humanity.

This dossier demonstrates how humanities scholarship can make valuable and specific contributions to rethinking (and perhaps altering) the relationship between humans and non-human animals, and the moral status and political voice of non-human animals. Using concrete examples, the authors show that this relationship and our ideas about it are always *mediated* and shaped by images and concepts. Changes are reflected in different representations and concepts, and vice versa, new images and conceptual frameworks can stretch the imagination and establish different views on multispecies cohabitation – views that, we hope, are more ecocentric.

Inleiding Chimaera’s & andere dieren. De culturele verbeelding en conceptualisering van menselijke en niet-menselijke dieren

De klimaat- en biodiversiteitscrises zijn het afgelopen decennium definitief doorgedrongen in de kunsten: na literaire fictie, film en de beeldende kunsten, hebben ze nu ook letterlijk een toneel gevonden in de podiumkunsten. Het uitsterven van diersoorten (inclusief de eigen soort) door menselijk toedoen en de ontregeling van de verhouding tussen mensen en niet-menselijke dieren is het onderwerp van twee producties die afgelopen seizoen in de theaters te zien waren: de danstrilogie *Figures in Extinction* van het Nederlands Danstheater / Complicité [9] en *A Beauteous Evening, Calm and Free* van theatergezelschap De Warme Winkel. [10] In beide voorstellingen wordt de lijst uitstervende en reeds uitgestorven soorten *vormgegeven* door hybridiseringen van de menselijke spelers met niet-menselijke dieren.

Tegen een achtergrondprojectie van naamlijsten en begeleid door een soundtrack met een voice-over die flarden uit John Bergers beroemde essay ‘Why Look at Animals?’ (1977) voordraagt, beelden dansers in *Figures in Extinction* een hysterische performance van een klimaatontkenner, de bewegingen van dieren (een school vissen, een kudde elanden), het skelet van een cheeta en van golvend water uit, zonder deze letterlijk na te willen spelen. [11] Het effect hiervan is, zoals een recensent schreef, als volgt: “In conjuring lost animals through human bodies, the work generates exactly the state of empathy its soundtrack pleads for.” [12]

Hoewel kunst en literatuur niet gereduceerd moeten worden tot een soort ‘empathie-machines’, kunnen de beeldende en podiumkunsten, film, poëzie en literaire fictie inderdaad een bijzondere en betekenisvolle rol spelen in het aanscherpen van empathie, het vermogen je te verplaatsen in, bijvoorbeeld, individuen of groepen van een andere soort. Juist de artistieke verbeelding kan iets aanwezig stellen dat afwezig is en zo helpen om je voor te stellen "hoe het is" om iets of iemand anders te zijn. [13] Empathie kan leiden tot een besef onderdeel uit te maken van een omvattender geheel van levende wezens (en wellicht zelfs van de levenloze natuur). Volgens literatuurwetenschapper Rita Felski schuilt precies hierin het belang van de esthetische ervaring. In *Uses of Literature* schrijft ze: “Aesthetic experience crystallizes an awareness of forming part of a broader community.” [14] Doordat dansende mensenlijven in *Figures in Extinction* niet-menselijke lijven uitbeelden, maken ze minder vertrouwde levensvormen toegankelijk voor de menselijke toeschouwer, zonder die volkomen van hun vreemdheid te beroven.

Daarmee kan de artistieke verbeelding iets zetten tegenover de dominante opvatting over bewustzijn die ervan uitgaat dat mijn subjectieve ervaring ontoegankelijk is voor een ander, alsof er schotten zouden staan tussen bewustzijnen (menselijke dan wel niet-menselijke). Deze cartesiaanse opvatting gaat bovendien uit van een scherpe scheiding tussen lichaam en geest, waarbij die worden voorgesteld als twee onherleidbare substanties. Geïnspireerd door de baanbrekende novelle *The lives of animals* (1999) van de Zuid-Afrikaanse schrijver en letterkundige, Nobelprijswinnaar J.M. Coetzee, laat filosoof en letterkundige Tirza Brüggemann echter zien dat dichters beschikken over een arsenaal aan instrumenten en technieken om genoemde schotten te doorbreken en kloven te overbruggen – of beter gezegd: diergedichten laten zien dat er helemaal geen schotten en kloven bestaan (niet tussen mensen en niet-menselijke dieren, en evenmin tussen mensen onderling) die doorbroken of overbrugd zouden moeten worden. [15] Diergedichten kunnen de lezer uitnodigen zich open te stellen voor andere soorten, zonder die volledig te reduceren tot hetzelfde en het vertrouwde. Met andere woorden: met hun specifieke technieken kunnen dichters recht doen aan de vreemdheid en het anders-zijn (de "alteriteit") van andere soorten. Een dergelijke ‘zoöpoëtica’ laat dieren *als dieren* zien en ontkomt zo aan de valkuil van antropomorfisme (van ἄνθρωπος, de mens): het toeschrijven van menselijke eigenschappen aan niet-menselijke dieren.

Culturele uitingen zijn onontbeerlijk als bemiddelaars voor empathie en gemeenschapszin—in het geval van de dichtkunst door *taal*, maar voorstellingen als *Figures in Extinction* en *A Beauteous Evening* laten zien dat het dansende, bewegende *lichaam* eveneens een medium van verbeelding, inleving en empathie kan zijn. In laatste genoemde voorstelling wisselen acteurs Vincent Rietveld en Princess Isatu Hassan Bangura het plechtig en *ad nauseam* voorlezen van de namen van uitgestorven en bedreigde zoogdieren, amfibieën, reptielen, vogels en insecten onder meer af met opzettelijk knullige vogeldansjes met licht- en geluidsshow en verkleedpartijtjes waarin ze als hert-mens en zebra-mens samen weeklagen over hun verlies. Hun toneelstuk verwijst naar een sonnet uit 1802 van William Wordsworth, de Romantische Engelse dichter bij uitstek. Wordsworths lofzang op de schoonheid, veelvormigheid en onsterfelijkheid van de natuur slaat hier om in een treurzang over het verlies daarvan.

Beide voorstellingen verbeelden rouw over massa-extinctie waarbij mensen zowel dader als slachtoffer zijn. Via wezens die niet te herleiden zijn tot mens of dier alleen, laten ze de gevolgen zien van de ongelijke en gewelddadige verhouding van menselijke tot niet-menselijke dieren. Daarmee geven ze op een urgente manier gestalte aan meer-dan-menselijkheid en meer- of tussensoortig (*multispecies* en *interspecies*) samenleven door het afstoffen van antieke mythologische figuren en motieven. In de eerste plaats is daar de chimaera (ook wel: chimeer), een hybride wezen dat uit meerdere soorten dieren is samengesteld. De Griekse en Romeinse mythologie kende daarnaast vele voorbeelden van gedaanteverwisselingen, van mensen in goden, dieren en zelfs planten en bomen—en weer terug, zoals weergaloos bijeengebracht in Ovidius' *Metamorfosen* (8 n. Chr.).

De bijdragen in het dossier dat voor u ligt, onderzoeken culturele verbeeldingen die, al dan niet via het beeld van de hybride en de metamorfosen van levende wezens, vragen oproepen naar de plaats van de mens als 'dier tussen andere dieren' en haar verhouding tot niet-menselijke dieren. De bijdragen bestrijken verschillende cultuurwetenschappelijke disciplines en onderzoeken daarmee een divers geheel van artistieke producten en disciplines: film (Wouter Capitain), vroegmoderne theologische en juridische geschriften (Androniki Dialeti), filosofische teksten (Merlijn Verduin), mediarepresentaties (Lucas Rinzema en Alice Dekker), beeldende kunst (Verduin), literair proza (Marjolein van Herten en Pieter-Merel Brouwer) en poëzie (Zoltan Bagdal, Barbara Fraipont en Stéphanie Vanasten). Er is origineel beeldend werk van Rinzema en Dekker, en van Marieke Winkler, en voor dit dossier geschreven gedichten van Leo van Zanen.

Drie, elkaar gedeeltelijk overlappende, inhoudelijke lijnen teken zich af uit de verschillende bijdragen, om te beginnen rond het thema van de chimaera. Enkele van de bijdragen laten zien hoe de chimaera angst en onzekerheden over de verondersteld uitzonderlijke status van de mens oproept – en niet zelden ook weer bezweert. Vervagende grenzen tussen mensen en niet-menselijke wezens worden in de bijdrage van Androniki Dialeti onderzocht aan de hand van vroegmoderne verbeeldingen van de duivel. In theologische en juridische teksten uit deze tijd verschijnt de duivel niet zozeer als kwade geest, maar als een steeds transformerende hybride van menselijke en dierlijke lichamen. Hybridisering, metamorfose en tussensoortelijke omgang—in het bijzonder seks tussen heksen en de duivel—zaaiden vér voor Darwin twijfel over menselijk exceptionalisme: het geloof dat mensen onderscheidend of zelfs superieur zijn aan de hen omringende natuurlijke leefomgeving, inclusief de andere daarin levende wezens. De angsten die deze twijfel oproept, suggereert Dialeti, werden gebruikt om de grootschalige vervolging van heksen te rechtvaardigen. Ook Marjolein van Herten en Pieter-Merel Brouwer wijzen in hun artikel op het ongemak en de angsten die mens-dier hybriden oproepen. Met behulp van de zogenaamde *monster theory* analyseren ze de figuur van de "rens", de mens-rat chimeer, in 20e en 21e-eeuwse literaire fictie (*weird fiction*). (Sowieso wemelt het in dit dossier, niet toevallig, van de monsters). Wouter Capitain toont de ambivalente representatie van mensen in 'You, The Musical Animal' aan de hand van een educatieve Disney animatie-film uit 1955. Trouw aan Darwin plaatst de zingende antropomorfe krekel Jiminy, de protagonist van de film, de mens te midden van de dieren. Tegelijkertijd probeert hij evenwel de menselijke uitzonderlijkheid te redden. Sinds Aristoteles wordt de mens in de Westerse cultuur overwegend gedefinieerd als *λόγον ἔχων, animal rationale* (of, bij Kant, *animal rationabilis*) en wordt de vermeende menselijke uitzonderlijkheid gefundeerd in de rede (of aanleg voor redelijkheid) en in taligheid. Na de Renaissance wordt daaraan muzikaliteit toegevoegd.

De tweede lijn door dit dossier betreft media- en literaire verbeeldingen van de ongelijke machtsverhouding tussen menselijke en niet-menselijke dieren, in de context van de dierentuin (Fraipont & Vanasten), van bestiaria (encyclopedieën van fabeldieren en fantasiewezens; Zoltán Bagdal) en vleesvarkensbedrijven (Lucas Rinzema & Alice Dekker). Fraipont en Vanasten analyseren daartoe het lange gedicht *zoo mensch zoo dier* (2005) dat Ramsey Nasr schreef als stadsdichter van Antwerpen; Bagdal de dichtbundel *Fűketrec* (*Bestiárium*) (2004) van de Hongaarse dichter en performancekunstenaar Katalin Ladik, en Rinzema en Dekker promotiecampagnes door de varkensindustrie zelf en activistische video's.

Hierboven noemden we al even de angst voor het verlies van de bijzondere menselijke status, en, recenter, de rouw over onomkeerbaar biodiversiteitsverlies, massa-extinctie en klimaatcatastrofe. Deze keren terug in de derde lijn die we ontwaren doorheen dit dossier en die we kunnen aanduiden als antropocentrisme-kritiek. In zijn bijdrage over eco-rouw gaat Merlijn Verduin niet zozeer in op de relatie tussen menselijke en niet-menselijke dieren, maar op de verhouding van mensen tot hun omgeving, inclusief ecosystemen, landschappen, gletsjers en rivieren. Verduin neemt afstand van het idee dat het enkel zinvol is om van rouw te spreken als het de dood van een ander menselijk individu betreft en van het idee dat mensen niet *in* en *met* maar *naast* de natuur leven. Beeldend kunstenaars, zo laat hij zien, zijn bij uitstek in staat dit antropocentrisme uit te dagen.

Als gezegd overlappen de genoemde drie lijnen die hier zijn onderscheiden. Een veelvuldig aangehaalde denker is de Amerikaanse feministische wetenschapsfilosoof en primatoloog Donna Haraway (1944-). Dat is niet verwonderlijk omdat Haraway zich sinds de publicatie van haar beroemde *A Cyborg Manifesto* (1985) als geen ander heeft beziggehouden met de conceptualisering van onzuivere en ambigue entiteiten. Voor haar maken dergelijke wezens, of het nu om cyborgs, robots en androïden, monsters, of labmuizen, mensapen, gedomesticeerde dieren en mythische dieren als coyotes en reuzenspinnen gaat, duidelijk dat het onderscheid tussen het natuurlijke en het culturele, het materiële en het symbolische, mensen en niet-menselijke dieren op z'n minst poreus is. Dergelijke verbeeldingen geven voor Haraway geen uitdrukking aan nostalgie naar verloren onschuld en puurheid en naar een tijd waarin onderscheidingen nog duidelijk waren, maar evoceren de interactie en het samenleven van en tussen verschillende soorten (*multispecies* en *interspecies cohabitation*) in onze tijd. [16]

Naast deze inspiratiebron, is een andere verbindende factor de normatieve inzet: de gepresenteerde analyses geven alle op eigen wijze uitdrukking aan een kritiek op ongelijke machtsverhoudingen tussen menselijke en niet-menselijke dieren, en op menselijk exceptionalisme. In het licht van de talloze crises die de wereld kent, is het misplaatst om hiërarchisch en antropocentrisch te blijven denken over het onderscheid tussen mensen en dieren. Alle auteurs roepen daarom op tot de ontwikkeling van alternatieve ecocentrische verbeeldingen en conceptualiseringen. Daarbij is de ene bijdrage meer activistisch ingestoken dan andere. Hoe kunnen nieuwe culturele verbeeldingen de mogelijkheidsvoorwaarden scheppen voor andere zienswijzen?

Bovendien valt op dat in meerdere artikelen de onderdrukking van niet-menselijke dieren in verband wordt gebracht met die van niet-westerse mensen (Fraipont & Vanastern, Capitain, Verduin). Het tamelijk recente vakgebied van *critical animal studies* is inderdaad nauw verbonden met de al langer geïnstitutionaliseerde *post*- en *decolonial studies*. Zo laat Wouter Capitain zien dat de overtuiging dat muziek iets uniek menselijks is, historisch gevormd is door een Eurocentrisch begrip van zowel muziek als van mens-zijn.

Dit dossier toont hoe cultuurwetenschappelijk onderzoek een waardevolle en specifieke bijdrage kan leveren aan het nadenken over (en misschien veranderen van) de relatie tussen mensen en niet-menselijke dieren, en over de morele status en de politieke stem van niet-menselijke dieren. De auteurs in dit dossier laten aan de hand van concrete voorbeelden zien dat die relatie en onze ideeën erover altijd bemiddeld zijn en vormgegeven worden door beelden en begrippen. Veranderingen vinden hun neerslag in andere representaties en concepten, en andersom kunnen nieuwe verbeeldingen en conceptuele kaders het voorstellingsvermogen oprekken en er een andere kijk op het samenleven van soorten voor in de plaats stellen – die, naar wij hopen, meer ecocentrisch is.

Notes

[1] https://www.complicite.org/work/figures-in-extinction/figures-in-extinction-1-0/
[2] https://dewarmewinkel.nl/voorstellingen/a-beauteous-evening-calm-and-free/
[3] In the next two parts of the dance performance, the extinction of animal species is connected to the death of a human individual, of humanity and of humans as a species. The final part is therefore called 'requiem'.
[4] Sarah Crompton, 'Figures in Extinction review – Crystal Pite and Simon McBurney's impassioned response to the climate crisis,' *The Guardian*, February 22, 2025.
[5] 'What it is like' refers to the famous 1974 essay 'What is it like to be a bat?' by philosopher Thomas Nagel. In this essay, Nagel questioned the human ability to imagine what it is like to be, for example, a bat. 'We' may be able to form some idea of this, but only *as humans*. According to Nagel, what it must be like for *a bat* to be a bat is inaccessible to humans. In this case, according to him, empathy by definition amounts to anthropomorphism. Many animal poets, but also philosophers, believe that Nagel presupposes an outdated Cartesian view of consciousness.
[6] Rita Felski, *Uses of literature* (Hoboken, NJ: 2008), p.33.
[7] Tirza Brüggemann, *Anymals, poems, empathy. A zoopoetical study* (Amsterdam 2021).
[8] Donna Haraway, "A manifesto for cyborgs. Science, technology, and socialist feminism in the 1980s," *Socialist Review* 15:2, 65-107; Donna Haraway, *Staying with the trouble. Making kin in the chthulucene* (Durham 2016).
[9] https://www.complicite.org/work/figures-in-extinction/figures-in-extinction-1-0/
[10] https://dewarmewinkel.nl/voorstellingen/a-beauteous-evening-calm-and-free/
[11] In de twee volgende delen van de dansperformance wordt het uitsterven van diersoorten verbonden met het sterven van een menselijk individu, van menselijkheid en van de mens als soort. Het slotdeel heet dan ook 'requiem'.
[12] Sarah Crompton, 'Figures in Extinction review – Crystal Pite and Simon McBurney's impassioned response to the climate crisis,' *The Guardian*, 22 februari 2025.
[13] 'Hoe het is' verwijst naar het beroemde essay 'What is it like to be a bat?' van filosoof Thomas Nagel. In dit essay trok Nagel het menselijke vermogen zich te kunnen voorstellen hoe het is om, bijvoorbeeld, een vleermuis te zijn in twijfel. 'We' kunnen ons daar misschien wel enig idee van vormen, maar alleen *als mens*. Hoe het *voor een vleermuis* moet zijn om een vleermuis te zijn, is volgens Nagel voor mensen ontoegankelijk. Inleving en empathie komen in dit geval volgens hem dus per definitie neer op antropomorfisme. Veel dierdichters, maar ook filosofen, menen dat Nagel uitgaat van een achterhaalde cartesiaanse opvatting van bewustzijn.
[14] Rita Felski, *Uses of literature* (Hoboken, NJ: 2008), p.33.
[15] Tirza Brüggemann, *Anymals, poems, empathy. A zoopoetical study* (Amsterdam 2021).
[16] Voluit: "A manifesto for cyborgs. Science, technology, and socialist feminism in the 1980s," *Socialist Review* 15:2, 65-107.

Marieke Borren en Marieke Winkler, 'Chimeras & other animals. The cultural imagination and conceptualization of human and non-human animals', *Locus-Tijdschrift voor Cultuurwetenschappen* 28 (2025). https://edu.nl/t9van

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.

© 2025 Open Universiteit | Lees de disclaimer en de privacyverklaring van de OU |Voor het colofon zie Over LOCUS |
Voor contact met de redactie kunt u mailen naar locus@ou.nl